

Н.І. Ясинецька, Н.О. Корінець

*Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН
вул. Паркова, 15, смт Асканія-Нова, Чаплинський р-н, Херсонська обл., 75230 Україна
e-mail: askania.zap@gmail.com*

МІЖНАРОДНІ НАУКОВО-ВИРОБНИЧІ НАРАДИ З ОБМІНУ ДОСВІДОМ З УТРИМАННЯ І РОЗВЕДЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ КОПИТНИХ

Асканія-Нова, сайгак, вольєрний комплекс, збереження біорізноманіття, хроніка

МІЖНАРОДНІ НАУКОВО-ВИРОБНИЧІ НАРАДИ З ОБМІНУ ДОСВІДОМ З УТРИМАННЯ І РОЗВЕДЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ КОПИТНИХ. Н.І. Ясинецька, Н.О. Корінець. – В статті викладено хронологію подій науково-виробничих нарад, які відбулися в Асканії-Нова 16 листопада та 4–7 грудня 2018 року.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ НАУЧНО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ СОВЕЩАНИЯ ПО ОБМЕНУ ОПЫТОМ ПО СОДЕРЖАНИЮ И РАЗВЕДЕНИЮ РЕДКИХ ВИДОВ КОПЫТНЫХ. Н.И. Ясинецкая, Н.Е. Коринец. – В статье изложена хронология событий научно-производственных совещаний, состоявшихся в Аскании-Нова 16 ноября и 4–7 декабря 2018 года.

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRODUCTION MEETINGS ON THE EXCHANGE OF EXPERIENCE ON THE KEEPING AND BREEDING OF RARE UNGULATE SPECIES. N.I. Yasynetska. N.O. Korinets'. – This paper presents the chronology of the International scientific and production meetings, where was held in Askania Nova on the 16 November and 4–7 December 2018 year.

16 листопада 2018 року Біосферним заповідником "Асканія-Нова" НААН проведено Міжнародну науково-виробничу нараду з обміну досвідом з утримання і розведення рідкісних видів копитних. В роботі наради взяли участь Ло Хунфен – генеральний директор, Му Веньпан – помічник генерального директора, Ван Фентен – менеджер по проекту ТОВ "Смарт Саксес Інтернейшенл Лімітед" (Smart Success International Limited); Цяо Дефа – віце-президент Асоціації охорони дикої природи Китайської Народної Республіки; И Чен Чунь – голова та Чжен Цінфен – генеральний секретар Департаменту з виготовлення та використання чучел Асоціації охорони дикої природи КНР; Ху Дефу – професор Китайського лісового університету Бейджинг; Лю Гоцюань – Генеральний директор ТОВ "Сичуань Ліксіан Тенксім Лімітед" (Sichuan Lixian Tengxim Limited), Ву Лінцзін – менеджер з проекту Пекінської компанії "Шенгші Сінвен" по культурному розвитку; Ю.А. Попутько – директор Департаменту екології і природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації, М.В. Мартиненко – його заступник; О.А. Бурейко – голова Чаплинської районної державної адміністрації, В.К. Свінціцький – голова Асканія-Нова селищної ради об'єднаної територіальної громади, представники малого бізнесу, будівельної фірми ФОП Федосеева А.Б., співробітники наукового відділу та сектору екологічної пропаганди Біосферного заповідника "Асканія-Нова", всього 40 учасників. Роботу наради висвітлювали кореспонденти ТРК "ВТВ плюс" та газети "Голос України".

Нараду відкрив директор заповідника, к.б.н., с.н.с. В.С. Гавриленко. З вітальним словом від делегації КНР звернувся віце-президент Асоціації охорони дикої природи Цяо Дефа. Він зазначив, що китайські компанії вельми зацікавлені у співробітництві з українською стороною щодо розведення рідкісного виду антилоп – сайгаків. Нині цей вид знаходиться на межі зникнення, а ще півстоліття тому в природі мешкали мільйонні стада цих тварин, що уособлюють сам дух степів. Однак до 2005 року їх поголів'я скоротилося на 95%. В Казахстані від епізоотії в 2015 р. загинули понад 150 тисяч сайгаків. Врятувати їх від вимирання – наше загальне складне завдання. Доповідач висловив надію, що Україна та КНР зможуть обмінятися корисним досвідом з розведення сайгаків. Китайські фармацевтичні підприємства зацікавлені у розведенні цих антилоп в неволі, оскільки роги самців є невід'ємними складовими цілого ряду препаратів традиційної китайської медицини. Оскільки Асканія-Нова володіє унікальним досвідом з розведення сайгака, китайські природоохоронні організації та фармацевтичні компанії очікують на плідну співпрацю із заповідником у цій сфері.

Далі було представлено мультимедійну презентацію В.С. Гавриленка "Сучасний стан популяції сайгака в Біосферному заповіднику "Асканія-Нова" і перспективи її використання". Він наголосив на значенні Біосферного заповідника "Асканія-Нова", як відомого вже понад 100 років в Україні і за кордоном центру зі збереження степового біорізноманіття, розведення екзотичних та рідкісних видів в умовах посушливого клімату південного степу. Зазначив, що особливу увагу привертає утримання і розведення степової антилопи сайгака, чисельність якої в останні десятиліття катастрофічно скорочується. Якщо, ще в 1970-х роках минулого століття на території СРСР (в Південному Поволжі, Калмикії і Казахстані) мешкало 2,5–3,3 мільйонів сайгака, то на сьогодні загальна чисельність світової популяції виду оцінюється близько 220 тис. особин. Хоча вид знаходиться під охороною Червоних книг Казахстану, Росії, Узбекистану, занесений до додатку Вашингтонської конвенції (СІТЕS), він донині потерпає від браконьєрства, антропогенного впливу, епізоотій.

Останні два десятиліття вчені, природоохоронці та громадські діячі добилися певних заборонних заходів на вилучення сайгака з дикої природи в місцях нинішнього його ареалу, які, на жаль, не дають очікуваних результатів. Сайгак важливий як перспективний об'єкт промислового полювання (яким був ще в 1970-х роках), постачальник унікальної сировини, яка використовується в медицині. Попит на препарати з рогів сайгака значно перевищує можливості їх отримання з природних умов. Перспективним є збереження та розведення сайгака в зоопарках, центрах розведення, однак стабільне розмноження даного виду в умовах неволі, окрім Асканії-Нова, не вдається дотепер жодному з провідних зоологічних центрів світу. В доповіді було подано хронологію розведення сайгака в Асканії-Нова, сучасний стан популяції та фактори, що впливають на її стан. Запропоновано використати досвід напіввільного розведення сайгака шляхом створення нових осередків і таким чином зняти загрозу зникнення виду та використовувати його в різних цілях. Такий напрямок діяльності є вкрай важливим для уникнення небезпеки втрати виду від епізоотій в межах України. Крім того, розведення сайгаків має перспективну комерційну складову. Заповідник в 2018 році експортував в КНР деривати (шкури, роги) сайгаків, в подальшому планується експорт живих тварин.

Далі під час засідання відбувся обмін досвідом з розведення рідкісних видів. Китайська сторона зацікавилась можливістю завезення нових плідників сайгака, у т.ч. з фінансовою допомогою китайських компаній. Представники китайського бізнесу повністю підтримали ідею створення мережі вольєрів для напіввільного утримання сайгаків на території України. В.С. Гавриленко зазначив, що у сусідніх із заповідником районах значна частина мало придатних для сільськогосподарського виробництва земель може бути використана для розведення сайгаків. Цю ідею підтримали представники Департаменту екології і природних ресурсів ХОДА, Чаплинської районної державної адміністрації та Асканія-Нова селищної ради об'єднаної територіальної громади.

Після засідання учасники наради ознайомились з експериментальним вольєром (площею 10 га), побудованим за технічним завданням заповідника з використанням сучасних технологій. На дану територію, розташовану біля с. Комиш у буферній зоні заповідника на землях, орендованих у громади Асканія-Нова, випущено 20 особин сайгака, придбаних компанією "Смарт Саксес Інтернейшенл Лімітед" у біосферного заповідника. У перспективі заплановано збільшення території до 97 га, де буде мешкати близько 200 сайгаків. Фармацевтична компанія "Шичжень Тань" сподівається в подальшому при накопиченні достатньої чисельності тварин використовувати їх деривати в медичних і таксидермічних цілях.

Після цього було оглянуто стада тварин зоологічного парку "Асканія-Нова" (сайгаків, оленів плямистих та благородних, коней Пржевальського, куланів, бізонів американських), що утримуються напіввільно в великих за площею загонах ділянки заповідного степу "Великий Чапельський під". Особливу зацікавленість китайської делегації привернула технологія ручного вирощування сайгаків в зоологічному парку "Асканія-Нова".

На знак визнання заслуг заповідника у справі збереження і розведення рідкісних видів тварин генеральний директор компанії "Смарт Саксес Інтернейшнл Лімітед" Ло Хунфен передав заповіднику автомобіль "Форд рейнджер" для використання у природоохоронних і екскурсійних цілях.

4–7 грудня 2018 року на базі Біосферного заповідника "Асканія-Нова" проведено Міжнародну науково-виробничу нараду з обміну досвідом з утримання і розведення сайгака. В її роботі взяли

участь Н.М. Бекманов – керівник відділу особливо охоронюваних природних територій і тваринного світу, Ж.М. Тансикбаєв – керівник Служби охорони тваринного світу, Д.Н. Есмуханбетов – головний фахівець з науки, Ж. Беспаяєв – головний ветеринарний лікар Центру переселення диких тварин Регіонального державного комунального підприємства "Виробниче об'єднання Охотзоопром" Міністерства сільського господарства Республіки Казахстан, співробітники наукового відділу, сектору екологічної пропаганди та фахівці зоологічного парку Біосферного заповідника "Асканія-Нова", всього 27 учасників.

4 грудня нараду відкрив В.С. Гавриленко. З вітальним словом від казахської делегації звернувся Н.М. Бекманов.

Далі було представлено мультимедійну презентацію В.С. Гавриленка "Біосферний заповідник "Асканія-Нова" – центр збереження біорізноманіття національного і планетарного масштабів". Доповідач висвітлює історію створення природно-заповідного комплексу "Асканія-Нова", у тому числі природного ядра, дендрологічного і зоологічного парків, сучасний стан та перспективи розвитку установи, проблеми і перспективи збереження рідкісних видів тварин в Україні. Він наголосив на важливості міжнародного співробітництва у природоохоронній галузі. Зокрема, в поточному році здійснена успішна співпраця заповідника з Зоологічним товариством Сан-Дієго (Zoological Society of San Diego D/B/A San Diego Zoo Global ("SDSG")) та Центром збереження тропічних копитних (Center for conservation of tropical ungulates) США. Отримано фінансову допомогу для здійснення заходів з покращення водозабезпечення диких тварин і ремонту внутрішніх огорож у загонах, перебудови вольєрного комплексу для утримання молодняка сайгака, придбання ветеринарних препаратів, реманенту для технічного персоналу, пересувної електростанції та водопідйомного обладнання. Це суттєво вплинуло на результативність штучного вирощування, а також збереженість поголів'я диких тварин в умовах напіввільного утримання.

Після наради було оглянуто стада тварин у загонах на ділянці "Великий Чапельський під".

5 грудня казахська делегація була ознайомлена з технологією ручного вирощування сайгаків в зоологічному парку "Асканія-Нова", оглянула вольєрний комплекс для утримання молодняка в заповіднику, а також експериментальний вольєр біля с. Комиш.

6 грудня В.О. Смаголь, науковий співробітник лабораторії збереження різноманіття диких тварин заповідника, зробила мультимедійну презентацію "Утримання та розведення сайгака в "Асканії-Нова", в якій детально висвітлила історію завезення тварин та формування асканійської популяції, фактори впливу на виживаність сайгаків, їх морфологічні характеристики, показники відтворення тощо. Доповідь викликала жваву дискусію. Було поставлено багато запитань теоретичного та прикладного характеру.

Також виступили з презентаціями щодо природоохоронної діяльності та роботи зі збереження популяції сайгака в Казахстані РДКП "ВО Охотзоопром" Н.М. Бекманов та Ж.М. Тансикбаєв. Останній детально зупинився на особливостях роботи Служби охорони, її структури, боротьби з браконьєрством. Про проведення обліку тварин, зокрема сайгаків, коливання чисельності рідкісних видів на охоронюваних територіях, проблеми, пов'язані з відмінностями природоохоронного законодавства різних країн, розповів Д.Н. Есмуханбетов. Він поділився позитивним досвідом міжнародного співробітництва з розведення дрохви та сайгака РДКП "ВО Охотзоопром" з такими країнами як ОАЕ та Катар. Ж. Беспаяєв ознайомив з ветеринарними проблемами на природно-заповідних територіях та Центру переселення диких тварин. На завершення засідання Н.М. Бекманов наголосив на зацікавленості в подальшій співпраці з розведення сайгака та інших рідкісних видів тварин, укладання договору про наміри.

Після засідання гості ознайомилися з колекцією Дендрологічного парку "Асканія-Нова", а також отримали детальну консультацію щодо оформлення документів на експорт дериватів диких тварин.

У завершальний день 7 грудня казахська делегація була ознайомлена з науковими виданнями заповідника, оглянула колекцію зоопарку "Асканія-Нова". Були підведені підсумки роботи наради, обговорено перспективи подальшої співпраці.